

зрошуються з біблійними, утворюючи новий міфопоетикальний простір. Письменник через працюючі будні, через розкішний світ природи Полісся і поетичне багатство міфів та фольклору краю показує формування внутрішнього світу людини. Подальшим напрямком роботи може бути з'ясування міфологічних структур та фольклорної символіки в інших творах Федора Одрача на поліську тематику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській «прозі про землю» кінця XIX – першої третини XX ст. / А. І. Гурдуз. Миколаїв : Вид-во МДГУ імені Петра Могили, 2008. 216 с.
2. Одрач Ф. Наше Полісся. Вінніпег, 1955. 68 с. // URL: <http://diasporiana.org.ua/ukrainica/15373-odrach-f-nashe-polissya/> (дата звернення: 12 жовтня 2017).
3. Одрач Ф. Півстанок за селом. Буенос-Айрес, 1959. 292 с. // URL: <http://diasporiana.org.ua/proza/10733-odrach-f-pivstanok-za-selom/> (дата звернення: 28 жовтня 2017).
4. Одрач Ф. Покинута оселя. Торонто: укр. видавництво «Добра книжка», 1960. Випуск 162. 305 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/proza/14957-odrach-f-pokinuta-oselya/> (дата звернення: 12 жовтня 2017).
5. Одрач Ф. Щебетун: Роман. Луцьк: ВАТ «Волинська обл. друкарня», 2008. 240 с.
6. Плячинда С. Словник давньоукраїнської міфології. Київ: «Український письменник». 1993. 63 с.

Inna Halak. Mythopoetic structure of stories «Polissya cycle» of Theodore Odrach.

Introduction. The features of mythopoetics of T. Odrach in the article are analyzed. The allusive-symbolic subtext of biblical and pagan myths, features of their merging in the structure of the stories "Dances of Cranes" and "Polissya Tale" are investigated.

Purpose. To find out the sources of the mythological outlook of Theodore Odrach, to analyze elements of legendary-mythological traditions, in particular, images-symbols of the plant, animal world and time-spatial and landscape patterns that represent the spheres of mythical two-worlds.

Results. The images-symbols that represent the spheres of mythical two-worlds in the article are investigated. The ethnopsychological feature of metempsychosis of the soul in the bird is revealed. The specificity of the chronotype of Theodore Odrach's «The Dance of Cranes», and the psychoemotional state of the main character, manifestation of his mythical consciousness, are investigated. The allusion-symbolic subtext myth of the swan Gho-gho and the pigeon with an olive branch is understood. An attempt has been made to find out the mythical structures from which these myths have been isolated.

The symbolic image of the cranes in the article is analyzed. In the chronotype of the composition the image of the cranes connects in a single picture real and mythical. Allusion subtext is revealed through such mythological structures: 1) in the Polissya mythology to see the dance of cranes means to win happiness; 2) cranes in the fall fly into mythical country Yrii; 3) cranes fly by milky way to the country where Jesus was born; 4) cranes accompany the dead souls to the vyrii. So, it turns out that in the story «The Dance of Cranes» interwoven several mythological plots (their fragments), which had long been used in Polissya.

The motive of the search of cranes is structural. His symbolic significance in the search for a child of happiness is found.

The mythical image of the white swan Gho-gho in the story «Polissya Tale» is central. The image of a white swan should be associated with pre-Christian symbolism, his image is found in the legend of the creation of the world by Sokol-Rod. The white swan is a personality of goodness and beauty. Together with the black swan, they form a dichotomous unity. The images of a pigeon, oak are symbolic.

Conclusion. In the stories of T. Odrach «The Dance of Cranes» and «Polissya Tale» combines the biblical and pre-Christian legendary-mythological tradition. T. Odrach reveals knowledge of Ukrainian mythology and folklore, demonstrates the mythological archetype of thinking.

Key words: mythical consciousness, mytheme, mythical digestion, legendary mythological tradition, metempsychosis, liminal zone, profane and sacral, symbol, allusive-symbolic subtext.

УДК 821.161.2.09. «19»

Галина Райбедюк

АНТРОПОЛОГІЧНІ ДОМІНАНТИ ПОЕЗІЇ КИЇВСЬКИХ НЕОКЛАСИКІВ

У статті з'ясовуються ключові модули художньої антропології київських неокласиків (М. Зерова, М. Рильського, П. Филиповича, М. Драй-Хмари, Юрія Клена), висвітлюється людинознавча природа їх поезії. Виявляються та характеризуються індивідуально інтерпретовані ними художні рефлексії репрезентативних антропологічних домінант (антропоцентризм, гуманізм, душа).

Ключові слова: неокласики, авторський текст, літературознавча антропологія, суб'єкт лірики, раціональне/ірраціональне, художня свідомість.

Для з'ясування філософсько-естетичних і морально-психологічних особливостей індивідуального стилю того чи того митця, виявлення аспектів його творчого «Я» важливими є чинники, безпосередньо причетні до формування світогляду автора, а відтак і до художнього мислення. Наукове студіювання поетичного доробку київських неокласиків

(М. Зерова, М. Рильського, П. Филиповича, М. Драй-Хмари, О. Бургардта-Юрія Клена), котре помітно активізувалось наприкінці 1980-х років (праці В. Агєєвої, В. Брюховецького, І. Дзюби, Ю. Ковалева, Н. Костенко, Д. Наливайка) і триває в багатовекторному полі інтерпретації сьогодні (публікації Г. Білик, О. Гальчук, І. Мунтян (Родіонової) Л. Романюк, В. Сарاپин, О. Томчука й ін.), переважно функціонує в межах стильових модифікацій поезії неокласицизму. В цьому плані проблемний спектр наукових досліджень стильової парадигми репрезентантів «трона п'ятірного» доволі широкий (синкретизм художнього стилю, мотивна структура поезії, інтертекст, античні джерела формування авторського тексту, «вічні» образи, символіко-алегоричний дискурс, жанрово-строфічні особливості лірики тощо). Тобто йдеться передовсім про естетичні акценти в оцінці неокласичного феномену.

Цілісне уявлення про домінуючі у творчості неокласиків стильові вияви було б значно повнішим за умови розгляду ширшої структури стилю загалом і кожного з репрезентантів зокрема. Найменш дослідженим у цьому плані видається антропософський аспект (концепція світу й людини). Н. Мафтин кваліфікує його як одну з базових характеристик стилю, філософсько-естетичну категорію, «тісно пов'язану зі структурами авторської свідомості, її філософськими, естетичними, релігійними та іншими основами» [10, с. 11].

Антропософські константи як сутнісна складова стилю та відповідні їм принципи організації художнього світу неокласиків й досі залишаються в літературознавчому дискурсі не прописаними, незважаючи на численні й різноаспектні розвідки про їхню творчість. Саме цим пояснюємо актуальність порушеної у статті проблеми, що її підсилюють загальні тенденції сучасного українського літературознавства. Його важливі позиції дедалі помітніше завойовує літературознавча антропологія як актуальна наукова пропозиція, котра передбачає, за словами Я. Поліщука, «новий спосіб інтерпретації художнього тексту, в основі якого лежить визнання суб'єктивного, гуманістичного елемента» [12, с. 116]. Л. Тарнашинська розглядає літературознавчу антропологію як «новий методологічний проект у дзеркалі філософських аналогій» [18]. Відомий німецький філософ К. Вульф веде мову про «антропологічний поворот» у гуманітарних і соціальних, культурологічних і природничих науках [1, с. 3].

Останніми часами системно-структурна парадигма буття, а відтак і його наукове осмислення та образне відтворення відчутно поступилися місцем парадигмі антропоцентричній, функціональній, яка повернула людині статус «міри всіх речей» (Протагор). Тож, звернення до проблеми гуманістично-антропологічних колізій художньої свідомості того чи того митця диктується самим життям.

Мету дослідження становить з'ясування ключових модусів художньої антропології неокласиків. Основне завдання вбачаємо у висвітленні людинознавчої природи їх поезії, виявленні та характеристиці індивідуально інтерпретованих ними художніх рефлексій антропологічних тематичних домінант (антропоцентризм, гуманізм, душа). Точкою відліку інтерпретаційної моделі обираємо тексти неокласиків, посередництвом яких досліджується людина в різних аспектах її буття. Іншими словами, ресурси літературознавчої антропології визначають методологію нашого наукового пошуку, оскільки вона надає інтерпретаторові реальну «можливість розкошувати в напрацюваннях різних концепцій людини – екзистенціалістських, персоналістських, психоаналітичних, феноменологічних, герменевтичних, філософсько-антропологічних, релігійних тощо» [18, с. 60]. Техніка антропологічного аналізу допомагає «побачити людське «я» в різних проекціях», «осягнути нові виміри людського оприявлення у світі складних апорій» [18].

Антропологічний вимір поезії кожного з «трона п'ятірного» має індивідуальний модус творчої репрезентації, відповідно й власне авторські змістові домінанти (гуманізм, тіло, душа, досвід), а відтак і формальні шляхи текстуалізації. Водночас очевидним залишається спільний для них об'єкт художнього осмислення, відтак і прочитання. Це

завперш «людина в різних аспектах її буття» через посередництво літературного тексту» [18, с. 50].

Ієрархічний вектор інтерпретації неокласиками антропологічної проблематики постулюється сферою внутрішнього буття людини, особливо чинною в межах самопроростання індивідуального духу, спроможного здійснюватись в умовах «хаосу доби» (Ю. Лавріненко), в яких довелося жити й творити неокласикам. Власне, подібними іманентними рисами й наділений суб'єкт їх лірики, в основних ідейно-естетичних координатах афористично сформульований П. Филиповичем: «Став чоловік над чорною ріллею, / Як небо, гордий, сильний, як земля» [21, с. 48]. «Йдеться, отже, про центральне в художній антропології поняття «антропоцентризм» як «комплекс «люднознавчих проблем» соціокультурної парадигми, які лежать у площині буття в координатах взаємодії людина/світ, людина/соціум, людина/культура, людина/людина, людина/власне “Я”» [18, с. 54].

Названі антропологічні проблеми, що домінують у системі світоглядно-естетичних пріоритетів неокласиків, оприявнюють гуманістичну зорієнтованість на людину як центр буття, її місце й роль у ньому («Врятує вроду і себе людина...» [21, с. 49]. Ідея утвердження гуманістичного начала буття, структуруючи художню енергетику тексту довкола проблеми антропоцентризму, визначила смислові центри творчості, певною мірою окреслила параметри антропологічної матриці авторського тексту кожного з представників «грона п'ятірного». Людяність як «єдина воля» проектується ними на гармонійне буття окремого індивіда й усього Всесвіту.

У колі київських неокласиків особне місце з огляду на виразний гуманістичний пафос творів, насичених трагедійною сучасністю, на універсалізацію моральних пріоритетів, котрі постулюють гуманістичну змістовність художньої системи, належить П. Филиповичу. Мотив гармонійної єдності всього суцього є наскрізним у його ліриці, визначальною ідеєю якої є «гуманізм як першооснова буття» [13, с. 162]. С. Єфремов свого часу виокремив у мотивній структурі віршів поета «тужливу мрію за людиною» [5, с. 364]. В основному своєму масиві вони контрастували з тією жорстокою пореволюційною дійсністю, що знівельовала особистість. Репрезентованому багатьма віршами драматизму буття («Гризи залізо...», «Знов увечері...», «Ніч, як циганка стара...» та ін.) поет протиставляє гуманістичний пафос, експлікований наскрізними віталістичними тональностями, світлими профетичними візіями («... всі колись з'єднаються в просторі – / Людина, звір, і квітка, і блакить» [21, с. 49]). Його естетизм, вочевидь, активний – аж до «саможертвності» (В. Державин).

Своєю творчістю (збірки: «Земля і вітер», «Простір») П. Филипович намагався витворити гуманістичний дискурс, спрямований до людини. В. Державин підкреслював, що людина бачилась йому як «органічний складник і чинник універсальної дії», «мікрокосм: динамічне почуття власної метафізичної єдності з універсальним вічним законом, що керує Всесвітом» [3, с. 25]. О. Филипович (брат поета) вважав, що він був співцем «земної краси, земного буття і людини як частини цього буття» [20, с. 60]. Про це свідчить самоозначення митця: «Я – часточка мала всесвітнього зв'язку. / Взаємодіяння і руху без упину» [21, с. 132].

Вічні буттєві істини, пов'язані з людиною як центром Всесвіту, визначили тематичний спектр художньої творчості й інших неокласиків. Антропоцентризм як засадничий концепт антропологічного поля їх поетичного дискурсу є лейтмотивом багатьох їхніх віршів. Для лідера неокласиків М. Зерова, наприклад, «людська творчість підіймає міт / У саме небо, зорями розшите» [6, с. 41]. *Психе* М. Рильського найповніше розкривається в різних модифікаціях *логосу* «гармонія». Тут і людина, й природа функціонують в одних ритмах буття: «А в серці тишина незаймана живе, / І в срібних одблисках надземної музики / У небі журавлів далекий ключ пливе» [14, с. 141]. М. Драй-Хмара увиразнює ідею «олюднення» докільля характерним для нього кордоцентричним пафосом: «...з серця в серце наллю я пісень, – / хай і в них блакитніє новий, / осяйний, безсмертний день!» [4, с. 43]. Юрій Клен маніфестує єдність мікро- та макрокосмосу, зокрема, настанову людині «вбирати в себе вітер і простори, / І ліс, і лан, і небо незоре» [7, с. 54].

Як видно з цитованих текстів, характерна для неокласиків ідея калокагатії (єдність добра та краси) синхронізується в їхній творчій практиці зі сквородинівською ідеєю екогармонії, на чому неодноразово наголошували дослідники. Так, Ю. Ковалів у передмові до «Вибраного» Юрія Клена (К., 1991) зазначає, що для київських неокласиків «світогляд українського філософа, котрий шляхом духовного самовдосконалення намагався віднайти гармонію між людиною і всесвітом, виявився чи не найближчим» [8, с. 16]. О. Томчук вирізняє в антропософській концепції М. Драй-Хмари «слід» Г. Сковороди в ненастанному прагненні «вдосконалювати світ, духовно споріднитися з природою» [19, с. 61]. З філософською системою давньоукраїнського мислителя асоціює ідею «екогармонії (цілісність власної душі як відображення природної гармонії)» Юрія Клена В. Сарапин [16, с. 288].

Принагідно нагадаємо, що українська літературна, як і філософська, антропологія «у своїх витоках сягає антропології та практичної філософії Г. Сковороди» [2, с. 4]. Його бачення людини у центрі й на вершині універсуму знайшло своє образне втілення в антропологічній парадигмі поетичного дискурсу неокласиків. Вони художньо реалізували одну з провідних граней філософсько-естетичної системи мислителя – прославлення «гармонійної вічності, узгодженості, краси всесвіту», що порівнюється ним із «прекрасним храмом і прекрасним раєм» [17, с. 137].

Дослідники творчості неокласиків переважно узалежнюють специфіку їх стильових уподобань від раціонального типу художнього мислення. Заперечувати такі висновки немає жодних підстав. Подібно до давніх еллінів, вони творили чітку й упорядковану систему естетичних уявлень, невіддільну від епістемологічного первня. Значною мірою це визначило своєрідність ліричного нарративу, в якому суб'єктивне начало нерідко поступається об'єктивному. Відтак склалося традиційне уявлення про творчість неокласиків, насамперед, як про поезію статичності, врівноважених ритмів, пластично довершених образів, безрушних канонічних форм тощо [23, с. 95].

Творча ж практика кожного з репрезентантів «грона п'ятірного» більшою чи меншою мірою засвідчує «тяжіння до гармонії між раціональною сферою та почуттями» [9, с. 114]. Тому, поза сумнівом, на часі сьогодні питання, поставлене В. Панченком: «Хіба Микола Костьович Зеров давав підстави вважати, що його поезія – то якісь «мармурові холодики»? Не давав, звісно. Але ж стереотип існує: мовляв, неокласики були жерцями античної краси, та й годі!» [11]. Характеризуючи художню систему М. Драй-Хмари, Ю. Шерех писав про «ірраціонально нескуте світосприймання» митця, віднаходив у його поезії «позараціональний залишок» [23, с. 95]. Подібні тенденції можна відстежити й у творчості інших неокласиків (М. Рильського, П. Филиповича, Юрія Клена). Звідси схильність до інтроверсії, частотне звернення до свого внутрішнього світу, максимальна самоконцентрація, самозосередженість, що формує духовний простір митців неокласичного кола. Відтак чільне місце в їх естетичній і психологічній структурі посідає концепт «душа», що постає субстанцією, котра значною мірою забезпечує презентацію їх внутрішнього ладу, формуючи «тотальну авторську суб'єктивність» (М. Кодак) і потужне антропологічне поле ліричного нарративу.

Проблема «загрунтування» (Л. Тарнашинська) літературної антропології репрезентантів «грона п'ятірного» в цьому плані актуалізує антропоцентричні ідеї Д. Чижевського. Відомо, що константу його антропологічної доктрини визначило учення про «душу», яка, за переконаннями філософа, є «внутрішньо ієрархічно сконструйованою і при цьому всьому багатоманітно співвідносною з різними сферами і площинами буття космічного» [22, с. 344]. Вірші кожного з неокласиків тією чи тією мірою ілюструють аспекти антропософської концепції Д. Чижевського. В їхній творчості мікроконтексти зі словом «душа» (як, власне, й з лексемою «людина») та похідні від нього вельми частотні. Незважаючи на неспростовно домінуючий раціональний тип художнього мислення, цей метафізичний концепт у неокласичному тексті доволі репрезентативний й уведений до найрізноманітніших смислових контекстів і тропейних сполук (М. Рильський: «Душа, мов

птиця»; П. Филипович: «крила душі»; М. Зеров: «од ницих душ, відступства і тривоги»; М. Драй-Хмара: «цвітуть великі душі»). Неокласики метафоризують душу за іманентним національній філософсько-мистецькій традиції принципом антропоморфізації, олюднюють її, втілюючи в такий спосіб найбільш внітріпсихологічні проблеми (М. Драй-Хмара: «Чуєш радісне квиління / несамотної душі?» [4, с. 67]; «Душа коханням не цвіла...» [4, с. 110]; М. Рильський: «Душі здається, що вона могла б / Вас відтворити в ясному свічаді» [14, с. 174] й под.).

Структура авторської свідомості кожного з неокласиків, емануючи раціональний тип художнього мислення, як зазначалось вище, засвідчує схильність до інтроверсії, звернення суб'єкта лірики до внутрішнього світу, власного душевного ладу. В кожному випадку поет виступає об'єктом метафоризації концепту «душа» як маркера ірраціонального виміру тексту, однієї з центральних антропологічних домінант філософської системи Д. Чижевського. Цей концепт відчутно підсилює гуманістичну змістовність поезії неокласиків, увиразнює антропологічний вектор їх самопрезентації як митців-інтровертів, відчутно підсилює глибину відображеного емоційно-психологічного стану (М. Рильський: «Пробігла хвиля таємнича / В душі моїй...» [14, с. 147]; М. Драй-Хмара: «І синявою молодію / сповняється ущерть душа» [4, с. 49]; П. Филипович: «І прокидається мелодія щаслива / На дні тривожної і тосчної душі» [21, с. 92]; Юрій Клен: «В моїй душі роздмухують пожар / Осінні вихори і бурі часті» [7, с. 35]. Рафінований неокласик М. Зеров також уводить до сюжетики творів образні структури з концептом «душа», аналогізуючи її з глибоко особистісними переживаннями людини в межовій ситуації. Так, у його сонеті «Саломея» відгукується пореволюційна руйнація, в результаті якої суб'єкту лірики (він максимально наближений до емпіричного автора) за всяку ціну прагнеться досягти гармонії з собою та зі світом: «Душе моя! Тікай на корабель, / Пливи туди, де серед білих скель / Струнка, мов промінь, чиста Навсікая» [6, с. 59].

У матриці авторського тексту кожного з «грона» концепт «душа» формує його образний світ, окреслює стабільний мікрокосм, передає духовні інтенції та добротверджувальні наміри, конститує шляхи долання непоборних драматичних меж життя, врешті-решт – наповнює внутрішній світ людини новою метою, новим смыслом в умовах апокаліптичних візій, коли руйнуються моральні основи буття. Поезія для митця стає свого роду «душетерапією» (М. Кодак), навіть духовним катарсисом. Наведемо низку примітних щодо сказаного художніх ілюстрацій: М. Драй-Хмара: «Ожило в душі незабутнє...» [4, с. 55]; П. Филипович: «В душі незнана сходилла зоря» [21, с. 75]; Юрій Клен: «О змийте все з душі, осінні зливи! / Лиш чисте срібло в ній лишіть» [7, с. 60]. Антропологічний концепт «душа» органічно вписується й у характерну для неокласиків культурологічну парадигму – історико-літературну (М. Зеров: «В душі плекали сон далекої Еллади» [6, с. 79]; М. Драй-Хмара: «Моя душа – безводна Гобі» [4, с. 57]), біблійну (М. Рильський: «Як тепло приторк божої руки / Втішає душу, ще недавно хору!» [14, с. 160]).

У руслі усталених художньо-філософських традицій неокласики трактують «душу» насамперед як спрямованість внутрішнього світу людини на добротворення. Ця тенденція рельєфно простежується в поезії П. Филиповича, зокрема, в рядках, що можуть бути потрактовані як його творче кредо: «Будую душі, викликаю гнів, / Любов і волю вводжу в кожний дім» [21, с. 60]. Індивідуальна репрезентація концепту «душа» формує антропологічний вектор творчої самореалізації Юрія Клена. В його поезії, як і в ліриці М. Рильського, образні структури відповідного смислового поля оприсутнюють настроєві реалії, спонтанні реакції, дозрівання – емоційне, світоглядне, мистецьке, будівання себе й світу. Яскравим прикладом тут може слугувати хрестоматійний сонет «Сковорода», ідейне осереддя якого афористично сформульовано в заключних рядках: «І, може, іншого шляху немає, / Щоб з хаосу душі створити світ» [7, с. 55]. Поет «мінливих порухів душі» (В. Базишевський) М. Драй-Хмара майстерно створив, за словами В. Саєнко, «стереоскопічну картину світу і діалектики душі творчої людини» [15]. З високими помислами й чистотою

душі він асоціював мистецькі пріоритети: «Шліфуй, обточуй райдужний опал, / вкладай всю душу в дорогу клейноди, / для людства – це найвищий ідеал [4, с. 114].

Отже, в поезії неокласиків прочитуються сковородинівські традиції вбачати в душі внутрішньо-глибинні (від рефлексивно-інтуїтивних до усвідомлених) устремління. Їхня творчість ілюструє й відому думку К.-Г. Юнга: «Душа, будучи відображенням світу і людської особистості, настільки багатогранна, що існує безліч аспектів її аналізу» [24, с. 186].

Підсумовуючи, можемо констатувати, що антропологічний вимір поезії неокласиків виявляє домінування в її тематично-змістовому полі широкого спектру гуманістичної проблематики, засвідчує чітко виражену й індивідуально репрезентовану людиноцентричність. Подальшого дослідження вимагає уся палітра концептосфери репрезентантів «грона п'ятірного» у стратегіях літературознавчої антропології (концепти: «серце», «досвід», «тіло», «доля», «самота» тощо). Таким чином, техніка антропологічного аналізу уможливорює розгляд творчого доробку київських неокласиків у новому ракурсі, тому відкриває нові перспективи їх рецепції та наукової інтерпретації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вульф К. В. В. Антропология: История, культура, философия. СПб: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2008. 280 с.
2. Головкин Б. А. Філософська антропология: навч. посіб. Київ: ІЗММ, 1997. 240 с.
3. Державин В. М. Великий поет-мислитель // Филипович П. П. Поезії. Мюнхен, 1957. С. 15-27.
4. Драй-Хмара М. П. Вибране. Київ: Дніпро, 1989. 542 с.
5. Єфремов С. О. Історія українського письменства: у 2 т. Мюнхен, 1989. Т. 2. 505 с.
6. Зеров М. К. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1990. Т. 1. 843 с.
7. Клен Ю. Вибране. Київ: Дніпро, 1991. 461 с.
8. Ковалів Ю. І. Прокляті роки Юрія Клена // Клен Ю. Вибране. Київ: Дніпро, 1991. С. 3-22.
9. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
10. Мафтин Н. В. У пошуках «GRAND» стилю: західноукраїнська та еміграційна проза міжвоєнного двадцятиліття: монографія. Івано-Франківськ: ЛІК, 2011. 336 с.
11. Панченко В. Є. Несподіваний Зеров // Літературна Україна. 2015. 14. 05.
12. Поліщук Я. О. Літературна антропология як актуальна наукова пропозиція // Studia philologica. 2013. Вип. 2. С. 116-120.
13. Райбедюк Г. Б. Дискурс гуманізму в поетичній творчості Павла Филиповича // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб. наук. пр. Київ, 2004. Вип. 9. С. 157-163.
14. Рильський М. Т. Зібрання творів: у 20 т. Київ: Наукова думка, 1983. Т. 1. 535 с.
15. Саєнко В. П. Семантика й символіка кольору в збірці «Вибране» Михайла Драй-Хмари: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/9251> (дата звернення: 01. 04. 2018).
16. Сарапін В. В. Юрій Клен // Історія української літератури ХХ-поч. ХХІ ст.: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2013. Т. 1. С. 284-299.
17. Сковорода Г. С. Твори: у 2 т. Київ: АО «Обереги», 1994. Т. 1. 528 с.
18. Тарнашинська Л. Б. Літературознавча антропология: новий методологічний проект у дзеркалі філософських аналогій // Слово і Час. 2009. № 5. С. 48-61.
19. Томчук О. Ф. Вітаїстична концепція буття в поезії Михайла Драй-Хмари // Перспективи. Одеса, 1998. № 3-4. С. 61-64.
20. Филипович О. П. Життєвий і творчий шлях Павла Филиповича // Сучасність. 1961. № 10. С. 46-71.
21. Филипович П. П. Поезії. Київ: Радянський письменник, 1991. 196 с.
22. Чижевський Д. І. Філософські твори: у 4-х т. Київ: Смолоскип, 2005. Т. 3. 455 с.
23. Шерех Ю. В. Пороги і заборіжжя. Література. Мистецтво. Ідеології: у 3 т. Харків: Фоліо, 1998. Т. 1. 607 с.
24. Юнг К.-Г. Дух в человеке, искусство, литература. Мн.: Харвест, 2003. 384 с.

Halyna Raibedyuk. Anthropological dominant poets of Kiev neoclassics.

Introduction. The research actualizes the introduction of anthropological discourse in the poetic creations of the Kiev neoclassics (M. Zerov, M. Rylsky,

P. Fylypovych, M. Drai-Khmara, Y. Klen) within their individual aesthetics and philosophical and cultural context.

Purpose. The purpose of the study is to find out the key individual modes of artistic anthropology of the neoclassicists, illuminating the human nature of their poetry.

Methodology. The point of reference of the interpretative model is the text of the neoclassics, which mediates the person in various aspects of his life. The methodology of scientific research was determined by the resources of literary anthropology.

Results. The complex of human-science problems, which operate in the plane of the author's text of the neoclassical coordinates of interaction: human / world, person / social, person / culture, person / person, person / actual self, is found. It is proved that the artistic world of the poetry of each of the authors functions in the problem field of philosophical anthropology

G. Skovoroda and D. Chyzhevsky. It is an individually interpreted reflection of anthropological thematic dominant: anthropocentrism, humanism, soul. A significant role in the interpretation of the paradigm of artistic anthropology of representatives of the neoclassical grouping is given to the characterization of the structure of the author's consciousness. It was found to be conditioned by signs of irrational thinking and predisposed to introversion by the subject of lyrics.

Originality. The creative contribution of the neoclassics is analyzed in the light of the categories of literary anthropology; in the broad philosophical and culturological contexts the peculiarities of their poetry related to the phenomenon of man as the main postulate of artistic philosophy and the object of poetic image are considered.

Conclusion. The anthropological dimension of the poetry of the neoclassics testifies to the domination in its thematic-content field of a wide range of humanistic issues. Further research requires a whole range of their conceptual sphere in the strategies of literary anthropology (the concept «heart», the concept «experience», the concept «body», etc.).

Key words: neoclassics, author's text, literary anthropology, subject of lyrics, dominant, humanism, soul, rational, irrational, artistic consciousness, introvert, anthropocentrism.

УДК 821.161.2-31.09(71)

Лариса Йолкіна

МОДЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОСТОРУ В РОМАНІ ЛЕОНІДА ПОЛТАВИ «1709»

У статті досліджені часопросторові та націєцентричні домінанти історичного роману Леоніда Полтави «1709». Для повноти осягнення мети в тексті виділяються такі складові, що формують національний простір: хронотоп, національний простір, дихотомія «свій» – «чужий», соціальні чинники тощо. Як вагомий чинник формування художнього тексту розглядається національна та соціальна самоідентифікація персонажів.

Ключові слова: хронотоп, історичний роман, історична та художня правда, дихотомія «свій» – «чужий», націєцентризм.

До розвитку літератури в екзилі доклалися сотні митців, котрі волею долі мусили залишити рідні терени й «творити Україну навколо себе» (Я. Стецько) на чужих землях. Попри всі процеси, що відбуваються в сучасній культурі, їхній внесок неоціненний з огляду на його глибокий етноцентризм, тож потребує ґрунтовного вивчення. Значна кількість писань діаспорних майстрів пера формують національний простір, реалізуючи ідею моделювання як історичного минулого, так і майбутнього Батьківщини. Не є виключенням і доробок Леоніда Полтави (Пархомовича), дослідження творчості якого ще далеко від повноти й вичерпності. Водночас зауважимо, що роман письменника «1709» містить широке полотно минувшини й розкриває авторське бачення подій, пов'язаних з Полтавською битвою.

Свого часу Юрій Шерех-Шевельов висловив слушну думку про необхідність перечитати все написане Леонідом Полтавою, щоби вибрати досить цінні писання митця, і ці тексти претендували б хоч і на скромне, але своє власне місце в історії української літератури. Настав час, коли творчістю Леоніда Пархомовича (творчий псевдонім Леонід Полтава) зацікавились дослідники материкової України. Упродовж кількох десятиліть виходять окремі наукові статті, присвячені цьому авторові, побачили світ видання його творів з розлогими вступними статтями, художні тексти письменника увійшли до шкільних програм. Серед дослідників різножанрового доробку автора – С. Немченко, В. Погребенник, М. Слабошпицький, Д. Чередниченко, В. Юрченко та ін.

Проблема формування моделі національного простору в історичному романі «1709» Леоніда Полтави практично не вивчалася, існують лише окремі судження в наукових статтях І. Левадного, О. Чернобаєва, Ю. Шевельова, а також у кількох наших публікаціях. Тож, зважаючи на невивченість та вагомість цього питання, аналіз зазначеного аспекту є актуальним.

Мета дослідження полягає у визначенні основних чинників, що формують національний простір роману Леоніда Полтави «1709». Для її осягнення в статті досліджуємо часопросторові складові, дихотомію «свій» – «чужий», соціальні складові тексту, а також специфіку формування образів історичних постатей.

Леонід Полтава з великим пієтетом ставився до історії періоду Полтавської битви. Причин тому було кілька. Він народився й жив у селі, що знаходиться неподалік місця